

Angola: la pau ha vingut per quedar-se

“La pau és irreversible”. La frase s’ha escoltat a Angola, i no és debades. Més de deu anys de negociacions entre guerrilla i Govern no van servir per a res. Però la mort en combat del cap guerriller, Jonas Savimbi, esdevinguda el febrer passat, obre el camí cap a una entesa. Després de tres mesos d’alto el foc, en què 86.000 combatents han deixat les armes, és ben factible l’entrada dels exguerrillers al Parlament.

Tres mesos després de la signatura de l’alto el foc, Angola ha consolidat la pau mentre les organitzacions humanitàries es despleguen per tot el país per evitar la mort de desenes de persones, extenuades per la fam i les malalties. “Aquesta vegada la pau ha vingut per quedar-se”, repeteixen tant els membres del Govern com de la Unió Nacional per la Independència Total d’Angola (UNITA), la guerrilla ara desmobilitzada que dirigia Jonas Savimbi fins a la mort en combat, el 22 de febrer.

A diferència de l’anterior acord, signat a Lusaka (Zàmbia) el 1994, que va néixer mort, ara s’avança ràpidament i sense entrebancs. El 13 de juny va acabar el procés de concentració dels guerrillers en les 35 àrees designades a l’alto el foc del 4 d’abril. Superant les previsions del Govern, 86.000 combatents de la UNITA, entre els quals hi havia 35.000 oficials, van lliurar les armes i es van aquarterar. Hi van anar acompanyats de les famílies (més de 240.000 persones, en bona part nens), que presentaven, com els mateixos guerrillers, signes de desnutrició, seqüela dels mesos passats sense quasi menjar mentre fugien de l’ofensiva final de l’exèrcit.

Dels guerrillers concentrats, solament 5.000 seran els escollits, segons l’acord, per integrar-se en l’exèrcit i la policia. La resta hauran d’acostumar-se a viure sense disparar trets, a conrear el camp, un canvi difícil d’acceptar si es té en compte que s’han dedicat tota la vida a una guerrilla fundada a mitjan anys seixanta per Savimbi. Tanmateix, no tornaran als seus pobles amb les mans buides, perquè està previst donar

un ajut econòmic a tots els excombatents per refer la seva vida.

A les organitzacions internacionals i no governamentals presents a Angola els preocupen més els desplaçats, els refugiats i les persones abandonades a la seva sort en les àrees rurals inaccessibles fins ara per la guerra. L’Alta Comissaria de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) prepara el retorn de 80.000 dels 400.000 refugiats, la meitat d’ells a Zàmbia. Els desplaçats són 3 milions, és a dir, una quarta part de la població, que no tornarà a les zones d’origen fins que no rebin garanties del Govern. Els quasi quaranta anys de guerra han causat la mort de mig milió de persones i la destrucció de bona part de les infraestructures.

Per tirar endavant les iniciatives manquen diners, malgrat que Angola és el segon productor de petroli de l’Àfrica subsahariana amb 800.000 barrils diaris. Fa dues setmanes, el Govern ja va reunir els ambaixadors dels “països amics”, és a dir, els Estats Units i la Unió Europea, per passar-los la safata i aconseguir 65 milions d’euros d’ajuda d’emergència. Una quantitat minsa davant una situació qualificada de “catastròfica” per les Nacions Unides. “Tres milions de persones necessiten una assistència d’urgència”, diu el text presentat als països donants, que semblen poc disposats a rascar-se de nou la butxaca.

Metges Sense Fronteres, una de les poques ONG present durant la guerra a les zones més conflictives, responsabilitza el Govern de la crisi i acusa de passivitat les Nacions Unides. En un text que ha aixecat molta polseguera, sobretot a l’entorn del president, José Eduardo dos Santos, poc acostumat a acceptar críti-

ques, Metges Sense Fronteres assegura que la resposta del Govern ha estat "zero" davant els efectes "d'una estratègia de guerra" que ha deixat "centenars de milers de persones en el desemparament".

En el millor hotel de Luanda, els dirigents de la UNITA coordinen amb el Govern la desmobilització, la distribució de l'ajuda i l'aplicació dels punts de l'acord. L'enteniment és complet, potser perquè la guerrilla ha estat derrotada militarment i Savimbi, al qual es considerava contrari a qualsevol pacte amb Dos Santos, és mort. Quina diferència respecte al 1992, quan la crispació va marcar les relacions entre la guerrilla i el Govern en les setmanes prèvies a les eleccions de setembre, supervisades per les Nacions Unides. En proclamar-se la derrota en la consulta, Savimbi va passar a l'ofensiva, un fet que va significar la reanudació de la guerra i l'enterrament de l'acord de pau de Bicesse de 1991.

El successor de Savimbi, Paulo Lukamba "Gato", un home que s'ha passat la vida al *mato* (el camp), haurà de dirigir la complicada tasca de convertir la UNITA en partit polític. En una primera fase, amb el suport d'altres dirigents amb aspiracions, com Jorge Valentim i Isaías Samakuva, vol recuperar els llocs vacants deixats al Parlament i preparar les eleccions, que es podrien celebrar el 2004. Una consulta a la qual no es presentarà Dos Santos, si manté la promesa feta fa un any.

Un obstacle per a la incorporació dels exguerrillers al Parlament és la presència de la UNITA Renovada, una escissió fomentada amb diners i favors del Govern. "La seva creació va ser un error gravíssim", assegura José Samuel Chivale, un dels històrics generals de la guerrilla.

El Parlament, que no s'ha renovat des de la consulta del 1992, és dominat pel Moviment Popular per l'Alliberament d'Angola (MPLA), el partit que sota Dos Santos va abraçar el lliure mercat i va abominar el marxisme. La UNITA hi és representada amb 70 escons, dels 220.

Les esglésies i els membres de les associacions cíviques que des de fa dos

Dos Santos, president angolès. Des del 1992 no s'ha renovat el Parlament.

Tres milions de persones necessiten assistència urgent

anys demanaven el diàleg entre Savimbi i Dos Santos són optimistes. "La pau és irreversible", declara un dirigent del Front per la Democràcia (FpD), una petita formació que s'ha distingit per rebutjar les regalies del poder. Daniel Ntoni-Nzinga, un sacerdot que va encapçalar el moviment de les esglésies en favor de la pau, considera, tanmateix, que cal una "transformació radical" del règim Dos Santos, per acabar amb la corrupció i l'autoritarisme.

Amb el suport dels Estats Units i la Unió Europea, massa tolerants davant els excessos del règim, el president Dos Santos no sembla transigir. El 1992, en rebutjar Savimbi els resultats electorals, Dos Santos va ser legitimat per les Nacions Unides, que van considerar que la consulta havia estat lliure i transparent. Un pretext que buscava Washington per oblidar-se de l'aliança de la guerra freda entre l'MPLA i Cuba i la Unió Soviètica i establir unes relacions intenses amb Dos Santos. El petroli i la importància geoestratègica d'Angola a l'Àfrica austral, on actua com a potència regional, han pesat més durant aquests últims deu anys que les contínues denúncies de corrupció i violació dels drets humans.

Antoni Castel

La corrupció del petroli

L'organització britànica Global Witness ha posat números a una corrupció que ningú amaga, perquè està present en totes les activitats quotidianes. En un document que va irritar el president, José Eduardo dos Santos, Global Witness assegura que l'any passat van desaparèixer 1.400 milions de dòlars procedents de la venda de petroli, una xifra que equival a un terç dels ingressos de l'estat. En un compte corrent de les Illes Verges britàniques hi ha dipositats 500 milions de dòlars a nom de dos testaferrós de Dos Santos.

La riquesa de la nomenclatura dels mateixos membres del Govern, dirigents de l'MPLA i generals que durant el període socialista demanaven austeritat, contrasta amb les penúries de la reduïda classe mitjana i la misèria de bona part de la població. És una riquesa que no s'amaga, el que la fa més insultant. Veure aparèixer un Ferrari Testarossa per un carrer de Luanda amb més cràters que la Lluna és un espectacle xocant, com també ho són les residències luxoses, amb parabòliques gegants, envoltades de barris sense aigua ni serveis sanitaris.

El diner fàcil dels que toquen el poder ha contaminat l'administració de l'estat. Com que els sous són molt baixos, tothom demana *gasosas* (una propina) per fer qualsevol tràmit. Un estudi establia que el 67% dels metges de la medicina pública cobraven als pacients per visitar-los. Els professors, fins i tot de la Universitat Agostinho Neto, també cobren per examinar els alumnes. A. C.